

Народний гумор у літературно-художніх антропонімах сатиричних творів Михайла Трайсти

Vehesh Anastasia / Анастасія Вегеш

Umorul popular în antroponimele literar-artistice din opera satirică al lui Mihai Traistă. *Articolul este consacrat studierii antroponimelor literar-artistice din volumele pline de umor „Nu da crezare ochilor tăi” și „Puntea” scrise de Mihai Traistă. Sunt prezentate numele personajelor, este determinat potențialul lor informațional, rolul acestora în desfășurarea acțiunii. Se explică faptul că sursa creării numelor personajelor umoristice reprezintă antroponimia tradițională carpato-ucraineană, un umor popular.*

Folk Humor in the Proper Names of the Literary Heroes in the Satirical Works of Mykhailo Traista. *The article is devoted to the study of the proper names of the literary heroes in the humoristic collections «Don't Believe Your Eyes» and «The Footbridge» written by Mihai Traista. It gives the description of the character's names, determines their informational potential and their role in the plot development. It is found that the source for the creation of the character's names is the traditional Carpatho-Ukrainian anthroponimic folk humor.*

Cuvinte cheie: *umor, nume, cromism, antroponim literar - artistic, personaj, prenume, potențial caracteristic.*

Keywords: *humor, name, comic look, proper name of the literary hero, character, surname, characteristic potential.*

Дослідження власних назв у художніх творах сучасних письменників все частіше привертає увагу науковців. Є окремі монографії, наукові розвідки, цікаві спостереження (Н. Бербер, Н. Лісняк, І. Скорук).

Власні назви у художньому творі наповнені інформаційно-стилістичним змістом. Вибір письменниками найменування персонажа залежить від соціального становища, віку та національної належності, а також особливостей характеру, психіки чи навіть зовнішності літературного героя. Літературно-художні антропоніми письменників реалістичного напрямку утворені на ґрунті традиційної антропонімії та за зразком реальних антропонімів, проте вони – результат суб'єктивної авторської творчості. Онімне значення літературно-художніх антропонімів твориться через словесну (енциклопедичну) авторську характеристику денотата-персонажа та через увиразнення базових конотацій (соціальної, національної, регіональної, хронологічної, емоційно-експресивної) реального антропоніма в структурі літературно-художнього антропоніма за рахунок повного або часткового

відновлення його доонімної семантики¹.

Специфічною ознакою українських літературно-художніх антропонімів посттоталітарної доби традиційного напрямку виступає їх функціонально-стилістичне навантаження.

Активна громадянська позиція письменників тісно пов'язана в їх прозових текстах з активною роллю імені, його творчим характером. Кожний автор розуміє процес творення імені по-своєму. Ім'я в контексті літературного твору можна розглядати «не як складову та похідну, а як найпростішу та первісну структуру світосприйняття, що має як онтологічну, так і епістемологічну характеристики»².

Власні імена героїв у рамках одного тексту визначають його цілісність та утворюють потужне поле багатозначності його інтерпретації. Письменники-постмодерністи не лише реалістично відтворюють мовний світ соціальних текстів, а й активно працюють, щоб мовними засобами створити постмодерністську карнавальність, яка найбільше позначилась на структурі та онімній семантиці власних назв. Тому-то вивчення літературно-художніх антропонімів постмодерністських текстів Ю. Андруховича, М. Гримич, Л. Дереша, С. Жадана, В. Кожелянка, М. Матіос, І. Роздобудько є актуальною проблемою сучасної антропоніміки.

Прикладом майстерного послуговування літературно-художніми антропонімами є гумористичні твори Михайла Трайсти. Ми вже не раз досліджували функціонування власних назв у творах автора, але у цій статті спробуємо проаналізувати літературно-художні антропоніми його гумористичних творів. Джерелом для дослідження послужили збірки «Не вір очам своїм» та «Кладка».

У сфері гумористичної ономастики короткі жанри особливо популярні. Ю. Карпенко сформулював закономірність: «чим коротший художній текст, тим більшу вагомість у ньому виявляють власні назви, бо то і короткий, і дуже сильний (при майстерному використанні) засіб»³. У коротких оповідках-гуморесках М. Трайсти відчувається «сила національних тонкощів і пріоритетів гумору».

Українцям властиве почуття гумору, воно має свої національні особливості. «Дуже складна й трагічна історія, безперервні набіги, навали різного роду загарбників, бездержавність виробили в українській ментальності засоби захисту духовності, свого я, своєї самоідентифікації. Одним із таких могутніх засобів, поряд з відчайдушною хоробрістю – від антив до нащадків

¹ Белей Л. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії. Ужгород, 2002. С. 12.

² Горенко О. П. Антропонімічний вимір американського романтизму: Монографія. Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. К.: ТОВ «ПанТот», 2008. С. 116.

³ Карпенко Ю. О. Козацька специфіка гумористичної ономастики Петра Ребра. Літературна ономастика: зб. статей. Одеса: Астропринт, 2008. С. 186.

запорозьких козаків та воїнів кривавого ХХ століття, став непереможний гумор. За багатьма переказами українські козаки могли жартувати навіть у тій жахливій ситуації, коли їх турки садовили на палю. Перекази такого роду зігрівали душу, підносили національну гордість і вводили гумор у генну пам'ять українця⁴.

Гумористичні твори М. Трайсти, а особливо власні назви в них, стають не тільки зброєю, але й бальзамом, що «лікує сміхом і захищає українську душу». Гуморески М. Трайсти викликають посмішку, навіть регіт. Автор досягнув ефекту, бо зображуючи комічні події чи ситуації, особливе місце відводить власним назвам. Не випадково Ю. Карпенко зазначав, що «у гуморі та сатирі ономастика є дуже сильним засобом. ...Найпростіший прийом тут – надання персонажам чи географічним об'єктам, установам тощо комічних наймень, пов'язаних із заняттями, прикметами, властивостями денотатів. ...Загалом це нагадує найменування епохи класицизму, зокрема онімінні утворення Д. Фонвізіна»⁵. Притаманні вони були і для епохи соціалізму. Знаходимо ми їх у романі «Юлія» П. Загребельного (Безпонятія, Безлюдний). До цієї групи літературно-художніх антропонімів належать і власні назви персонажів з роману «Стовпотворіння», складовою частиною яких є «стовп»: Держистовп (начальник державної охорони), Стовпотвердюк («головний лікувальник»), Бабостовп («хранитель історичського значення столиці»), Стовпововк (перший радник), Стовпороб (мер), Стовпаківський (мер), Стовпобух (головний бухгалтер), Давистовп (міністр закордонних справ), Стовпоклей (академік), Стовпюшинський (прокурор), Бензостовп (відає бензоколонками), Головстовп («розцяцькувач державних стовпів»). Літературно-художні антропоніми у творах Павла Загребельного виступають вагомим мовно-стилістичним засобом зображення пострадянської дійсності. Прикметно, що письменник слушно вбачає причини наших негараздів саме в радянській добі, тому він вдається до використання літературно-художніх антропонімів у дусі псевдосоціалізму.

Дуже багато літературно-художніх антропонімів такого плану знаходимо у визнаного майстра жанру альтернативної історії, «політичного фентезі» чернівецького письменника В. Кожелянка.

У романі «Котигорошко» голова Верховної Ради Каламутненко, генерал Шаблезуб, хорунжий Кроволюбів, міністр фінансів Капшучник, міністр внутрішніх справ України генерал Кайданюк.

М. Трайста у рубриці «Спогади з «епохи мамалиги» змальовує смішні сцени часів соціалістичної Румунії. Звичайно, і персонажам своїх оповідок дає промовисто смішні найменування. Так, у гуморесці «Справедливий брехун» голову колгоспу «Червона зірка» звати Маковієм Крутилом. І пріз-

⁴ Карпенко Ю. О. Ономастична майстерність Богдана Мельничука як гумориста. Літературна ономастика: зб. статей. Одеса: Астропринт, 2008. С. 195.

⁵ Карпенко Ю. О. Гумористична ономастика. Літературна ономастика: зб. статей. Одеса: Астропринт, 2008. С. 168.

вище, і ім'я героя мають інформаційне навантаження. Доонімне значення імені Маковій розкривається, бо у перекладі з давньоєврейської мови воно означає «молот, який б'є; який воює»⁶. А персонаж не хоче втратити «своє крісло», він буде боротися за посаду. Автор пише: «Господи, скільки він добивався і скільки натратився, поки зайняв цю посаду!.. Скільки корчаг вина та горілки носив знайомим товаришам, а про курей та качок, сметану і ковбаску, то вже нема що й говорити!.. Тільки він та його Варварка знають ціну крісла голови колгоспу» (с. 64). Прізвище Крутило лиш підтверджує, що він буде крутитися, викручуватися, аби лиш залишитися головою колгоспу. Він навчився обдурювати, замилювати очі, збагачуватися за рахунок інших, виходити сухим із води. За тлумачним словником дізнаємося, що крутило (крутій) – «хитра та спритна у своїх вчинках людина; шахрай, ошуканець. / Нецира у своїх стосунках з іншими людьми особа; лицемір»⁷.

Промовистість відчитуємо і у назві секретаря місцевої партійної організації, якого звать Микитою Мекекалом. Прізвище героя утворене від дієслова мекати, що означає «кричати, видавати звуки, властиві кози, вівці; говорити нерозбірливо»⁸. З тексту дізнаємося, що Микита Мекекало, «який з-позаду товариша Гримайла невинно, наче весняне ягня, дивився на голову колгоспу», асоціюється з твариною.

Найбільше авторських підказок знаходимо до розшифрування літературно-художнього антропоніма Гримайло. Так звали повітового секретаря партії. М. Трайста устами Крутила зазначає, що він «одне знає – гримати та кричати» (с. 65). Доонімне значення прізвища («говорити голосно, підвищеним тоном»⁹) розкривається у тексті гуморески. Підлеглі Гримайла боялися не тільки його присутності, але й згадки про нього: «...бо хто не знає товариша Гримайла?.. Котрий з голів колгоспу не тремтів з переляку, ледь почувши ім'я товариша Гримайла?.. І було чому боятися, бо за шість місяців змінив шістьох голів, ніби в нього такий план, кожного місяця «рубати» по одній голові, недарма перелякані голови колгоспів назвали його «Головорізом»» (с. 65).

Неабияким характеристичним потенціалом наділений літературно-художній антропонім Данило Лопотайло. Неграмотний комуніст Лопотайло любив багато говорити, трохи поспішно, трохи неясно. Його боялися Крутило і Мекекало: «Те, що міг налопотати Лопотайло, могло довести їх до великої біди» (с. 67). Але Лопотайло подавав інформацію так завуальовано, що всі залишилися задоволеними, а Данила назвали найбільшим брехуном села.

У гуморесці «Демократичні вибори» автор глузує над молодими комуністами та сивочолими дідусями, котрі «розуміються на політиці, як вов-

⁶ Трійняк І. І. Словник українських імен. К.: Довіра, 2005. С. 206.

⁷ Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. С. 592.

⁸ Там само. С. 657.

⁹ Там само. С. 261.

ки на звіздах». Перед читачем постає сільський люд з дотепно підібраними найменуваннями: примарі Іван Когут та Гриць Чеператий, «підхмелений старий Дмитро Примха», Самуїл Смоктало, що тоненьким голосом агітує за Гриця, Петро Довбня, що погрожує кулаками своїм односельчанам, Василь Луцигоров із Солоненької вулиці. Усі літературно-художні антропоніми несуть у собі величезний інформаційний заряд, який скерований на іронічне сприйняття. Так, наприклад, у літературно-художньому антропонімі Петро (камінь, скала) Довбня (великий молот) вдале поєднання сили, адже герої не раз погрожував то зуби вибити, то «бебехи» повідбивати. У назві Василь (цар) Луцигоров відчутний вплив фольклору: напрашується асоціація з царем Горохом.

Подив і сміх викликає найменування Марка Богая з гуморески «Комуністичне ім'я», а ще більше сміється читач над преклонінням героя перед комуністичними вождями. Марко вирішив назвати своїх трьох синів прізвищем секретаря комуністичної партії – Деж. Звичайні християнські імена його не влаштовували. Упертому Маркові (як бугай) нотаріус пропонує вибрати якесь інше комуністичне ім'я з газети. От він і натрапляє на щось подібне до Деж – Бангладеш, даремно, що це назва держави.

Гарні колоритні назви мають Богдан Какайло та Гриць Піпікайло, Федір Попадюк та Іван Сирияник з гуморески «Тета Параска»; Ярема Копито з гуморески «Робочий день старого Яреми Копити»; Петро Мокуш, Павло Когут, Гриць Рипа з гуморески «Як Петро Мокуш та Павло Когут хотіли стати панами».

Дуже вдале поєднання онімів, на наш погляд, є в гуморесці «Хитра видра, та сарна теж не дурна». Автор полюбляє давати своїм персонажам традиційні імена, але часто за якимись ознаками групує їх. Ми звернули увагу, що імена Петро і Павло часто фігурують у текстах. Можливо, є щось у цьому символічне, адже такі імена мали апостоли. Іноді навіть спрацьовує первісне значення імені: Петро порівнюється з грабом (сила, скала). Головні герої гуморески Павло Цебрик і Петро Корито. Як бачимо, спільне є не тільки в іменах, але й у прізвищах. Апелятиви цебрик і корито, які стали прізвищами героїв, мають однакове значення – посудини для різних потреб, у тому числі, для напування чи годування тварин, для помийів. М. Трайста такими іменами назвав комуністів, які хочуть записати до сільськогосподарського товариства стару Гафічку. Але їм це не вдається, бо «стара кобила» вміє крутити і Цебриком, і Коритом. Вона проганяє їх з хати, як виливає помий: «Ану, вон мені з хати, помийняки остатні, бо кочергою голови потрощу!» (с. 82).

Секретар місцевої організації Митро Чабрик має теж промовисте наймення. Цей літературно-художній антропонім «пахне» землею і травою. Ім'я Митро (Дмитро) у перекладі з грецької мови означає землероб¹⁰, а прізвище походить від назви запашної рослини. Сміх уже прихований у

¹⁰ Трійняк І. І. Словник українських імен. К.: Довіра, 2005. С. 107.

тому, що героєві з такою назвою на землі працювати, рослини вирощувати, а він людьми керує.

Загітувати стару Гафічку береться запекла комуністка Анничка Кудийдеш. Героїня з таким іменем мала бути лагідна, мила, а Анничка такою була, коли обкручувала Гафічку, брала хитрістю. Але не туди пішла (Кудийдеш) комуністка, бо стара виявилася хитрішою. Тому прізвище Кудийдеш є натяком на те, що йти не треба. Ми також дізнаємося, що Анничку Кудийдеш «в селі прозвали Анною Паукер за її вірність комуністичній партії» (с. 83). У старої Гафічки прізвище Проданюк, семантика якого, напевно, повністю розкрилась би, коли б стару загітували до колгоспу, тобто продана б, але цього не сталося. Тому цей онім має протилежний інформаційний заряд.

Автор змальовує типові прояви можновладців, що спотворюють суспільство. Він виводить цілу галерею таких персонажів: перевертнів, нероб, дурисвітів, які засмічують людське середовище, уважають, що вони кращі за інших. М. Трайста не тільки гострим словом змальовує їх, він наділяє їх гумористичними іменами.

Як бачимо, у літературно-художніх антропонімах М. Трайсти – щирий український гумор зі своєю мовою, «своїм духом, своєю ментальністю, своїм опертям на фольклорний, народний фундамент»¹¹.

У циклі «Напіввигадане» родзинкою гуморесок є соковиті імена мараморошців. У Трайсти звичайні християнські «сільські» імена мають потужний заряд: вони виступають у ролі національно, регіонально, соціально значущих та експресивно-оцінних. Набір імен для героїв традиційний, майже однаковий. Найпопулярнішими є такі імена та їхні варіанти: Андрій, Василь, Гриць (Грицько) Іван, Микола (Николай), Михайло, Олекса (Оле, Олексик), Петро, Федір (Фе, Федур, Федурик, Федько), Юрій (Юра, Юрко, Юрчик); Анна (Анничка), Василина (Васили, Василянка), Марія (Марі, Марічка) та ін. Серед колоритних виділяються імена Параска, Явдоха, Одотя, Дорофтей.

Характерною ознакою гуморесок М. Трайсти є те, що він вмів виносити назви персонажів у заголовки. Ми знаємо, що найважливішим місцем у творі є його назва, а якщо у ній – ім'я героя, то воно стає «вузловим центром». Посмішку викликають самі назви гуморесок: «Сидір, Хведір та Карпо і футбольні правила», «Лінивий Гаврило та його ангел-хранитель», «Смерть і баба Соломія», «Великодні гулі Івана Дюрія», «Грицько Плитка та Федько Кицька в готелі» («Не вір очам своїм»).

М. Трайста обдумував номінації своїх персонажів і на фонетичному рівні. Автор використовує римовані імена, що є ономастичним засобом комічного. Наприклад: «Горбатий Данило та кульгавий Гаврило», персонажі Панько, Данько та Яцько («Ні сам дідько не впізнає..»), Штефко з Паньком

¹¹ Карпенко Ю. О. Ономастична майстерність Богдана Мельничука як гумориста. Літературна ономастика: зб. статей. Одеса: Астропринт, 2008. С. 201.

(«Жодне диво не триває більше трьох днів») («Кладка»). Це лиш підтверджує ономастичну спостережливість та гострий гумор М. Трайсти. Такі прийоми ми фіксували у М. Куліша, П. Загребельного та ін.

У текстах М. Трайсти ми не зафіксували тричленної антропонімної моделі ім'я + прізвище + ім'я по батькові. Тільки двочленні моделі ім'я + прізвище, є багато андронімів. Прізвища персонажів – прізвища реальних людей, що в них закладено комізм, – лиш підтвердження того, що виникли вони з апелятивних прізвиськ попередників і мали стосунок до заняття героїв (Звіздарь, Поштарик, Чабришин, Клепа, Плитка), їхньої вдачі, звичок (Дрімух, Зозуляк, Кицька, Коцор), вигляду (Хромий, Багряний), подій у житті (Замерзлий, Трайста, Буряниха, Мачанка). Деякі з прізвищ походять від антропонімів (Дьордій, Клим, Курило, Пинтя, Самуїл). Цікавим є поєднання прізвища та імені у літературно-художньому антропонімі Юрій Дьордьолюк. Ім'я Юрій – розмовний варіант офіційного чоловічого імені Георгій, Дьордій – угорське ім'я від того ж імені Георгій.

У гуморесці «Я почекаю поліцію» промовистими є літературно-художні антропоніми Іван Бугайчук і Василь Баранюк. Прізвища героїв утворені від назв тварин, причому тварин, які характеризуються впертістю. Ці риси переносить автор і на персонажів. «Іван Бугайчук був дуже гордим, заздрісним та хвалькуватим чоловіком. Не дай Бог, щоб хтось у селі мав щось більше, або щось ліпше від нього! Іван згинав дідька вчетверо і добував собі ще більше чи краще з-під землі, але добував-таки» (с. 136). Василь Баранюк був хитрим і теж впертим. Зоонімічного походження також прізвища Кицька, Товкан (кастрований бик¹²), Хортик.

У рубриці «Смішні пригоди вуйка Феріщака» («Не вір очам своїм») та циклі «Нові пригоди вуйка Феріщака» («Кладка») сміємося не тільки над героєм пригод, його мовою, але й смішними назвами, що яскраво вписуються в тексти гуморесок. В образі вуйка Феріщака вимальовується загальний образ простого селянина, котрий навіть у найтяжчих ситуаціях не втрачає почуття гумору: сміється над іншими, над близькими, над собою. Утворена назва від антропоніма Ферій – розмовний варіант імені Федір, що у перекладі з грецької мови означає «дар», «божий дарунок»¹³. А головний герой має дар – уміє потрапляти в комічні пригоди. На наш погляд, у цьому літературно-художньому антропонімі важливу роль відіграє давній слов'янський поліфункціональний суфікс -щак (-ак, -як, -чак), що широко представлений як у загальних, так і у власних особових назвах. Ми маємо патронім від батькового імені. Але цей суфікс найбільш продуктивний у різних категоріях іменника: за діяльністю вуйка Феріщака можна назвати тріщак (багато говорить, тріщить); за внутрішньою ознакою – чудақ; за соціальним станом – простак; за місцем проживання – мараморощак; за етнічною ознакою – руснак.

¹² Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців. Історико-етимологічний словник. Львів: Світ, 2005. С. 554.

¹³ Трійняк І. І. Словник українських імен. К.: Довіра, 2005. С. 374.

Крім того, що Трайста наділив свого героя умінням багато говорити: він свариться, бурмоче, буркоче, бубнить, кляне, верещить, співає («Вчепився до мене, як реп'ях до собачого хвоста, почекай лиш трішки, я тобі такої заспіваю, що ти душно буде...» (с. 61) «Кладка»), він ще й залучив до його характеристики невербальні засоби. Дуже часто у нього перелякані очі, здивоване обличчя («Ферішак витріщився на болітце зі сметаною...» (с. 19, «Не вір очам своїм»), «Бідний Ферішак випулив на єврея очі і знизив невинно плечима» (с. 68, «Кладка»). Тому виходить, що маємо Міху тріщика, верещачка і Міху витріщачка. У П. Чучки знаходимо тлумачення прізвища Фірішак, де автор вказує, що прізвище може походити від угорського апелютива «пи-ля»¹⁴. Доонімне значення імені розкривається: герой багато говорить, «пиляє». Отже, літературно-художній антропонім Ферішак містять жартівливу, іронічну, насмішкувату характеристику персонажа. У цій назві відчитуємо багато різних ознак, що характеризують героя. Автор вдало поєднав реальні назви з народним гумором.

Натрапляємо на літературно-художні антропоніми, котрі є назвами простих людей. Це імена (Петро, Іван, Ігнат, Юра, Маріка, Гафія («Не вір очам своїм»), Ілько, Ровза, Остап «Кладка»), прізвища (Косован, Дідик, Товкан, Корінь, Бондарюк («Не вір очам своїм»), Боб'яник, Дзвонка, Росолик, Піндяк, Финяк, Хромий, Гіркий, Василишин, Поштарик, Червоний, Чопик, Реті («Кладка»)), андроніми (Костиха, Ферішачова («Не вір очам своїм»), Бабичариха, Кушнірьова, Фрічиха, Штефчиха «Кладка»)). Усі вони характерні для регіону, де відбувається дія. Фіксуємо також регіональні усічені форми звертання: Іва, Васи, Міха («Не вір очам своїм»), Марі, Маріка, Міха, Фе («Кладка»)). Як бачимо, у літературно-художніх антропонімах Трайсти відчутна карпатська автентика, діалектні варіанти.

Відчутними є гумористичні нотки у власних назвах короткої прози з циклу «Не для експорту», що у збірці «Кладка». Вагомим мовностилістичним засобом характеристики героя є інформація, яка закладена в його назві. Так, в оповіданні «Газдівська розмова» два головні персонажі названі прізвиськами, що мають стосунок до птахів: Іван Чіріпкало та Ілько Цвірінькало. Цвірінькати (по-українськи) і чіріпкати (з російської мови – чирикать) означає одне і те ж саме: видавати характерні звуки, щебетати. Насправді ці «порядні, чесні та богобоязливі газди» вміють добре говорити, використовуючи етикетні форми ввічливості, слова зі здрібноло-пестливими суфіксами, бажаючи здоров'ячка, Божої ласки одне одному. Як пише автор: «А вже коли тобі випала несподівана честь з-поза тину прислухатися до їхньої газдівської розмови, то можеш уявити себе одним з найщасливіших людей села. Ну й розмовочка у них – масенька-маснісінька, як каша з салом» (с. 148). Щебетати вони вміють, але думки у них протилежні, чорні, ніяк не вкладаються у поняття порядний, богобоязливий. Виходить, що говорять (щебечуть) вони

¹⁴ Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців. Історико-етимологічний словник. Львів: Світ, 2005. С. 576.

по-християнськи, а думають по-сатанинськи.

З посмішкою сприймається читачем персонаж Чічка з оповідання «Чічка». Справжня назва героя Міцьо Бойко. Але автор пише, що Міців Бойків у селі багато, тому називали героя Міцьо Чічка. «Прозвали його Чічкою не тому, що успадкував кличку з діда-прадіда, а через квіти, які малював на стінах, коли білив хати» (с. 139). Чічка по-місцевому – квітка. Але герой чічкою ще виглядав тому, що отримав перемогу над скупим священником.

Літературно-художній антропонім Григорій Лопух з оповідки «Причептор, радія та баба Марія» також несе інформаційне навантаження. Ім'я Григорій у перекладі з грецької мови означає «пильную». А Григорій був причептором (збирачем податків), значить пильнував, вишукував. Баба Марія вправно обкрутила Григорія, та так, що він вийшов повним лопухом. Адже лопух у переносному значенні – «некмітлива людина; простак, роззява»¹⁵.

В оповіданні «Для експорту» М. Трайста змальовує двох кумів, яким довелося бути бригадирами. Першим цю посаду обіймав неграмотний Мирон Гусар (від гуска, пастух гусей), а потім – Павло Мочарник (від «той, що живе в мочарі, тобто в багні»¹⁶). Обоє їх поєднують прізвища, бо гуси люблять мочарі.

Вміє М. Трайста закладати комічне у назви своїх персонажів. Не випадково М. Михайлюк у вступній статті до збірки «Не вір очам своїм» написав: «Слово, весела «трайста» мараморошця Михайла Трайсти битком набита заразливим комізмом, автентичним гумором, витоки якого в народній сміхотворності»¹⁷.

Ми знаємо, що «українська антропонімія як одна з форм фіксації досвіду етносу зберігає і передає з покоління в покоління інформацію про природу, закони людської поведінки чи психології, естетичні цінності. Етнокультурна специфіка прізвищ полягає у збереженні певних реалій минулого й сучасного, притаманних національній культурі»¹⁸. До прізвищ, які містять інформацію про особливості буття народу, належать назви людей за родом діяльності, внутрішніми та зовнішніми ознаками, сімейним станом, етнічною, соціальною чи релігійною ознакою, а також назви міфічних істот.

У М. Трайсти традиційні християнські імена поєднуються з прізвищами, що утворені на ґрунті різноманітних апелятивних найменувань: Данило Білаш, Михайло Косован, Петро Студений, Іван Дереш, Василь Тончі («Кладка» («І народився в серці біль»)); Петро Ковбур, Іван Дроздик, Василь

¹⁵ Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. С. 627.

¹⁶ Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців. Історико-етимологічний словник. Львів: Світ, 2005. С. 400.

¹⁷ Михайлюк М. З веселої трайсти / Трайста М. Не вір очам своїм. Гуморески. Бухарест: Видавництво RCR EDITORIAL, 2009. С. 8.

¹⁸ Булава Н. Ю. Збереження етнокультурної специфіки в апелятивних семантичних патронімах північної Донеччини. Філологічні студії: наук. часопис / гол. ред. В. С. Зубович. Луцьк, 2005. №. 3 – 4. С. 137.

Лавиця, Григорій Лопух, Мішка Ботик, Василь Буранюк, Петро Мотиль, Іван Чубуль, Мирон Гусар, Павло Мочарник, Іван Голомка, Василь Курдей, Олекса Ковдан, Петро Сепетюк, Іван Буцка, Григорій Туча, Петро Праля, Іван Чорній, Олекса Кушнір, Гаврило Киндюк, Василь Зола, Григорій Вершний, Цилько Бербенишин, Данило Шишкар, Іванко Попадюк («Кладка» («Не для експорту»)). Виділяється також низка прізвищ, в основі яких відчитуються антропоніми: Микола Пинтишин, Григорій Костишин («Кладка» («І народився в серці біль»)); Іван Клим, Петро Финяк, Семен Штефюк, Штефко Василишин («Кладка» («Не для експорту»)).

Як бачимо, для відповідної номінації та характеристики персонажа використовується як загальноновживана, так і діалектна лексика з різною семантикою.

Літературно-художні антропоніми творів М. Трайсти відображають основні норми сприйняття світу та людей, загальні тенденції суспільно-політичного, економічного, господарського, побутового культурного розвитку людей, їх залежність від соціальних факторів. Вони втілюють у собі конкретну інформацію про матеріальне й духовне життя регіону, прямо чи опосередковано репрезентують ту роль, яку виконувала людина у суспільстві, відображають її фізичні особливості й моральні якості, демонструють суб'єктивне ставлення людини до людини, людини до світу через почуття та емоції.

Отже, особливості творення та семантичне наповнення літературно-художніх антропонімів творів М. Трайсти не лише виражають текстову та підтекстову інформацію, а й розкривають позицію самого письменника, указують на індивідуальні особливості його художнього мислення, його добродушне ставлення до людини.

Література

- Белей Л. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії. Ужгород, 2002. 176 с.
- Булава Н. Ю. Збереження етнокультурної специфіки в апелювативних семантичних патронімах північної Донеччини. Філологічні студії: наук. часопис / гол. ред. В. С. Зубович. Луцьк, 2005. №. 3 – 4. С. 134-141.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
- Горенко О. П. Антропонімічний вимір американського романтизму: Монографія. Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. К.: ТОВ «ПанТот», 2008. 312 с.
- Карпенко Ю. О. Гумористична ономастика. Літературна ономастика: зб. статей. Одеса: Астропринт, 2008. С. 167-176.
- Карпенко Ю. О. Козацька специфіка гумористичної ономастики Петра Ребра. Літературна ономастика: зб. статей. Одеса: Астропринт, 2008. С. 185-194.

- Карпенко Ю. О. Ономастична майстерність Богдана Мельничука як гумориста. Літературна ономастика: зб. статей. Одеса: Астропринт, 2008. С. 194-202.
- Михайлюк М. З веселої трайсти / Трайста М. Не вір очам своїм. Гуморески. Бухарест: Видавництво RCR EDITORIAL, 2009. С. 5-8.
- Трайста М. Кладка. Коротка проза. Бухарест: Видавництво RCR EDITORIAL, 2010. 172 с.
- Трайста М. Не вір очам своїм. Гуморески. Бухарест: Видавництво RCR EDITORIAL, 2009. 194 с.
- Трійняк І. І. Словник українських імен. К.: Довіра, 2005. 509 с.
- Чучка П. П. Прізвища закарпатських українців. Історико-етимологічний словник. Львів: Світ, 2005. 704 +XLVIII с.